

Egy könyv Petrolay Margittól – Petrolay Margitról

Többek között a Magyar Pedagógiai Társaság Kisgyermeknevelési Szakosztálya támogatásával jelent meg – Egy életmű a mese szolgálatában: Petrolay Margit címmel – egy gyűjteményes kötet a 100 éve született meseíró, mesekutató emlékezetére.

Az emberi lényről elég sok mindent meg lehet tudni, ha ismerjük a történe-
// teket, melyeket ősidők óta mesél – ha még mesél” – írja Ansel Éva (1987, 18. o.). A mesére szükség van, mint a reményre, a gonosz legyőzésének hitére – vallja Petrolay Margit is.

Petrolay 1944-ben 36 éves, felesége egy bujdosó munkaszolgálatosnak, maga is menedékkeresésre kényszerül kilencéves kislfiával és másféléves kislányával, és ebben a kiszolgáltatott helyzetben is képes másoknak segítő kezet nyújtani – nem jelképesen: kézen fogva kivezet egy kislányt édesanyjával együtt a zsidó csillaggal megjelölt házból. Később megírja *Rettenetes Hétféjű Sárkány* című meséjét, amelyben a bátor Pannika visszaküldi a mesébe a sárkányt. „Ezért nem találkoztok ti sem a Rettenetes Hétféjű Sárkánnyal. Legfeljebb a mesében... Attól meg igazán nem kell félni” – így fejeződik be egy szorongást feloldó Petrolay mese.

A kötetben megtalálható fényképek életének néhány állomását rögzítik. Az egyik 1935-ben készült. Egy kislányarcú anya (a curriculum vitae szerint ekkor már 27 éves) mutatja büszkén újszülött csecsemőjét. A kép Petőfi sorait idézi: „Egyik kezemben édes szendergőm / Szelídeden hullámzó kebele, / Másik kezemben imakönyvem: a / Szabadságháborúk története!” A fiatal anya keze ügyében ugyanis Féja Géza *Mesélő falu* című műve található. Egyéves a kislány, amikor tanári állást vállal a terézvárosi Málnay magániskolában. Az ekkor készült fénykép dokumentálja, hogy a dolgozó anyának évtizedekkel ezelőtt sem volt könnyű az élete: 25 mosolygós, boldog kislány közt ül egy fáradt mosolyú fiatalasszony. És még egy

fényképről: a nyolcvanas évek elejét idéző szobabelső öt embert ábrázol: négy tíz év alatti, egy hetven feletti – ő Petrolay Margit, a többiek az unokák. Együttlétük, összetartozásuk felidézti a meseírónő művének sorait a *Mese a kislfiáról, aki nem akart aludni* végéről: „a gyerekek, akik nem olyan okosak, mint a szüleik, de mégis többet tudnak a világról”.

Petrolay Margit irodalomtudósnak, fordítónak készült – ő a középkori *Arany legenda* fordítója, *A paradicsom dombja* című, a középkorban játszódó regény írója, az *Argonauták* című folyóirat szerkesztője. Aztán megmaradt a mesénél, a kisgyermek szolgálatánál – ez egy nő döntése volt, aki a politika vérzivataros éveiben az örök értékek felvállalását hirdette: egyik volt a mese – amiről azt írja, hogy „csodája abban rejlik, hogy az emberiség múltját és jelenét egy állandó jelen időben foglalja össze” –, másik a gyermek, és a harmadik: e kettő összetartozása. Meséiben a népmese világát a modern világ elemeivel vegyíti: *Különös dolgok* című meséjében így találkozhatunk egy nyugdíjas tündérrel, a *Hinta-palintában* a játszótéren Kőkörcsin hercegnővel, *Az elvarázsolt macskában* pedig a villamosról egy varázsló száll le. *A gyémántszőrű fapáripa* pedig a mai, hitelre halmozó világban kötelező olvasmány kellene, hogy legyen az érzéseiket ajándékokkal artikuláló szülőknél, illetve a követelődő, kielégíthetetlen gyermekeknek.

Az író nevéhez elméleti munkák is kapcsolódnak: *Gondolatok a gyermekirodalomról* (1978), *Az emberiség emlékezete* (1989). Ezek az írások aktualitásukat, frissességüket máig nem veszítették el. Szerzőjük védi a mesét a csodátlanitástól, a félelemmentesítéstől, a didaktikusságtól.

Nem siető, nem kiabáló tanári személyiségről tanítványai vallanak: „Olyan valódi módon tudott élni, pedig lába nem érintette a talajt” – írja róla Frick Mária főiskolai oktató. Ősi bölcsességek, klasszikus műveltség és önmagának nyílt vállalása tette őt felejthetetlen személyiséggé. Hosszú élete során fel is vállalta a folytonosság tudását és őrzését – *Az öreg diófa* című meséjében vall erről a szerepvállalásáról.

Szerteágazó tevékenysége – Lengyel Dénest idézve – a gyermekirodalom mindenesévé tette, Benedek Elek, Móra Ferenc örökébe lépett.

Nagyon-nagyon hiányoznak a hozzá hasonló emberek. Gyermekünk már értelmelni sem igen tudják azt a kérdést:

Melyik a kedvenc meséd? Hiányoznak mellőlük a múltat is ismerő, a jövőben is bizó felnőttek.

„Amíg van történet, addig nincs veszve semmi. Mert addig van múlt, sőt emlékezés – van olyan emberi lény, aki át akarja adni másoknak. Amit megélt, vagy maga is hallott. Amíg van történet, addig van vágy, mert mi másról szólna egy történet, mint arról, hogy valakinek van egy vágya, ezért útnak indul, ezért képes boszorkányokat és megközelíthetetlen asszonyokat legyőzni.” (*Ancsel*, 1987, 18.)

Tomor Lajosné (2009, szerk): *Egy életmű a mese szolgálatában: Petrolay Margit*. OVOKEM Kft., Budapest.

Irodalom

Ancsel Éva (1987): *Százkilencvennégy bekezdés az emberről*. Gondolat Kiadó, Budapest.
 Petrolay Margit (1978): *Gondolatok a gyermekirodalomról*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Petrolay Margit (1989): *Az emberiség emlékezete. Gondolatok a meséről*. Pedagógiai Műhely, Budapest.
 Petrolay Margit (1999): Bujócska. *Ezredvég*, 6. 4-8.

Tölgyessy Zsuzsanna
 Esztergom Vitéz János Főiskola

A Gondolat Kiadó könyveiből